

Natura 2000-handleplan 2016–2021

Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen

Natura 2000-område nr. 69

Habitatområde H62

Fuglebeskyttelsesområde F43

Titel: Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen

Udgiver: Varde Kommune og Ringkøbing-Skjern Kommune

År: 2017

Forsidefoto: Ringkøbing-Skjern Kommune

Kort: ©Ringkøbing-Skjern Kommune, Varde Kommune, Naturstyrelsen og © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Må citeres med kildeangivelse.

Ringkøbing-Skjern Kommune

**Varde
Kommune**

Indholdsfortegnelse

Resumé	4
Baggrund	5
Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan	6
Behov for indsatser	6
Indsatser fordelt på aktør	7
Prioritering af den forventede indsats	7
Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	7
Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	9
Bilag 2: Indsatsprogram og sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	15
Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag	16
Bilag 4: Kortbilag.....	18

Resumé

Handleplanen for Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2021.

Målet er at bevare og fremme de naturtyper og arter, området er udpeget for at beskytte.

Der skal fortsat arbejdes med at pleje naturtyper og sikre egnede levesteder for klyde, splitterne, fjordterne og havterne i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.

Indsatsen i denne planperiode er rettet mod bekæmpelse af invasive arter samt pleje af strandengsarealer og engarealer, der har betydning for engfuglene. Stat og kommuner skal være særlig opmærksomme på forholdene for engfuglene på Værnengene og Tipperne.

Indsatsen udføres af lodsejere i området og gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler. Der findes blandt andet en række tilskudsordninger, som kan søges gennem Landbrugs- og Fiskeristyrelsen

Figur 1. Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H62 (grøn afgrænsning) og fuglebeskyttelsesområde F43 (blå farve).

Baggrund

Miljøstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for de 252 udpegede beskyttelsesområder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte beskyttelsesområde og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2016–2021. Natura 2000-planerne kan ses på Miljø- og Fødevarerministeriets [hjemmeside](#)

Ud fra Natura 2000-planerne har kommunerne udarbejdet kommunale handleplaner, som skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Ringkøbing-Skjern Kommune, Varde Kommune og Naturstyrelsen på grundlag af Natura 2000-plan for Natura 2000-område N69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen. I forbindelse med udarbejdelsen har Naturstyrelsen bidraget med oplysninger om de statslige arealer indenfor området.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Planlægningen for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer varetages dog af Miljøstyrelsen og gennemføres hvert 12. år. Skovhandleplaner 2010-21 gælder således fortsat. Kommunerne og Miljøstyrelsen er hver især ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af år 2021.

Offentlige lodsejere, som ejer arealer i Natura 2000-område, kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i egne drifts- og plejeplaner. Forsvaret og Naturstyrelsen ønsker selv at udarbejde drifts- og plejeplaner for egne arealer, og resuméer af disse planer med beskrivelse af indsatsen er samlet i bilag 1. Herudover indgår denne drifts- og plejeplanlægning for offentlige arealer kun i handleplanens afsnit vedrørende indsatser fordelt på aktør.

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017), bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016) og bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016).

Den kommunale handleplan skal ifølge lovgivningen indeholde:

- En prioritering af kommunalbestyrelsens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag
- De forventede initiativer, som kommunalbestyrelsen vil tage for at gennemføre Natura 2000-planen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Naturstyrelsen og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode, der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-planen for den forudgående periode er gennemført.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

De kommunale handleplaner skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen, for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen, og skal ikke indgå i de kommunale Natura 2000-handleplaner.

Den kommunale Natura 2000-handleplan er som udgangspunkt omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer (lov nr. 1533 af 10. december 2015). For samtlige statslige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Handleplanerne har et indhold, der ikke adskiller sig fra de oplysninger, som allerede er givet i de miljøvurderede Natura 2000-planer. Da handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser eller yderligere vil kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt, har Ringkøbing-Skjern Kommune og Varde Kommune truffet afgørelse om, at der ikke er behov for en fornyet miljøvurdering.

Redegørelse for gennemførelse af seneste handleplan

De kommunale handleplaner for første planperiode har været gældende siden udgangen af 2012. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-handleplanen for planperioden 2010-2015.

Ringkøbing-Skjern kommune har ikke haft mulighed for at gennemføre projekter i området.

En mindre del af området ligger i Varde Kommune. Her er der i planperioden alene gennemført en målrettet indsats på statsejede arealer. Dog har naturpleje ved afgræsning af et privatejet areal medført en udvidelse af naturtypen rigkær med ca. 1,5 ha.

Behov for indsatser

Natura 2000-planen for Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen beskriver de konkrete mål for indsatsen i Natura 2000-området. Indsatsprogrammet fra den statslige Natura 2000-plan kan ses i bilag 2, mens naturtyper og arter på udpegningsgrundlag fremgår af bilag 3. På baggrund af dette har kommunen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag.

Indsatsen for at sikre sammenhængen i levestederne for områdets truede ynglefugle og for arealer, der benyttes af områdets rastende trækfugle, forventes gennemført ved græsning og høslæt.

Indsatsen for forbedring af de kortlagte levesteder for klyde, splitterne, fjordterne og havterne varetages af Naturstyrelsen og er beskrevet i plejeplanen for deres arealer.

Pleje af hedearealerne forventes gennemført ved slåning, rydning og/eller afbrænding.

Bekæmpelsen af invasive arter, som rynket rose og bjerg- og/eller klit-fyr, vil især skulle foregå på naturtyperne: surt overdrev, tør hede, grå/grøn klit og klithede.

Tabel 1. Behov for forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede forvaltningstiltag og metoder		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper*	Rydning af uønsket opvækst – til forbedring af levesteder for ynglefugle og pleje af hede-arealer		Op til 20 ha	Op til 20 ha
	Græsning eller høslæt – til sikring af sammenhængen i levestederne for ynglefugle		Op til 80 ha	Op til 103 ha
	Slåning eller afbrænding – pleje af hedearealer		Op til 10 ha	Op til 10 ha
	Bekæmpelse af invasive arter		Op til 5 ha	Op til 5 ha
Sammenbinding af naturtyper	Strandenge og klitnaturtyper		Op til 10 ha	Op til 10 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne drifts- og plejeplaner. Se bilag 1.

Store dele af Natura 2000-området er ejet af staten. Naturstyrelsen og Forsvaret udarbejder driftsplaner for disse områder i overensstemmelse med Natura 2000-planen. Et resumé af disse planer findes i bilag 1.

Der henvises i øvrigt til Natura 2000-planerne, der kan ses på Miljøstyrelsens [hjemmeside](#)

Indsatser fordelt på aktør

Det vurderes, at der for de enkelte retningslinjer i Natura 2000-planens indsatsprogram ikke er behov for en nærmere fordeling af indsatserne i Natura 2000-handleplanen for 2016-2021 mellem Ringkøbing-Skjern Kommune, Varde Kommune, Naturstyrelsen og Forsvarsministeriet.

Kommunerne, Naturstyrelsen og Forsvarsministeriet løfter hver især indsatserne inden for eget geografiske og ressortmæssige ansvarsområde i forbindelse med de konkrete forekomster af naturtyper og levesteder for arter.

Resuméer af Naturstyrelsens og Forsvarsministeriets drifts- og plejeplaner med angivelser af kortlagte naturtyper og artsforekomster fremgår af bilag 1, arealangivelser for kortlagte naturtyper fordelt på de enkelte kommuner fremgår af bilag 3, og kort over den geografiske fordeling inden for kommunalt ressort og arealer omfattet af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner fremgår af bilag 4.

Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2016-2021 har fokus på:

- Sikring af naturpleje
- færdiggørelse og sikring af indsats fra planperioden 2009-2015
- sammenhæng i naturen
- levesteder for ynglefugle og bekæmpelse af invasive arter.

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden skal ske på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete forvaltningstiltag (se tabel 1).

I Varde og Ringkøbing-Skjern Kommune forventes det, at lodsejere med særligt sårbare naturtyper, som trænger til pleje, vil blive oplyst om mulighederne for pleje af deres naturarealer. Kontakten forventes at ske ved direkte henvendelse, med information om støtteordninger og plejemuligheder. Kontakten vil ske løbende i hele planperioden.

Indsatsen prioriteres som følger:

1. Pleje af lysåbne naturtyper: Der arbejdes for at sikre pleje af kortlagte lysåbne habitatnaturtyper. Der vil være tale om indsatser som græsning, slåning og rydning af vedplanter eller invasive arter for alle lysåbne naturtyper, afbrænding af heder samt etablering af optimale vandstandsforhold for våde naturtyper.
2. Indsats for truede ynglefugle: Der arbejdes for at sikre og forbedre tilstanden af levestederne for ynglefuglene i området.

Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Varde og Ringkøbing-Skjern Kommunes hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i tabel 2, og i den forbindelse tager kommunerne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 2 viser kommunernes plan for interessentinddragelse, men der kan ske ændringer, hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det. Den gældende tidsplan kan for Varde Kommunes vedkommende altid ses på kommunens hjemmeside.

Table 2. Forventet plan for interessentinddragelse

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan	Kommune
Dialog med Grønt Råd om indsatser og projektstatus	Kommunerne afholder møder 2-3 gange årligt	Ved opstart af planperioden og efterfølgende efter behov.	Ringkøbing-Skjern Kommune
Drøftelse med landbrugets organisationer	Efter behov i hele planperioden	Hele planperioden	Ringkøbing-Skjern Kommune
Personlig henvendelse til lodsejere	Personlig kontakt til berørte lodsejere om muligheden indsatser, enten støttet af Naturerhverv, Life-projekter eller af kommunerne	Hele planperioden	Ringkøbing-Skjern Kommune
Dialog med det Grønne Råd	Varde Kommunes Grønne Råd afholder møde 3-4 gange årligt med deltagelse af en række interesseorganisationer.	Hele planperioden	Varde Kommune
Naturpleje langs Nymindestrømmen og Gødel Kanal	Der undersøges mulighed for at pleje kortlagte naturtyper i samarbejde med berørte lodsejere.	Fra 2018	Varde Kommune

Projekterne gennemføres i videst muligt omfang gennem frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive, hvornår projekterne fysik bliver udført. Kommunen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Bilag 1: Resumé af offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner

Resumé af drifts- og plejeplan for Naturstyrelsens arealer – indsættes her, når de foreligger.

Bilag 1.1.:

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Forsvarsministeriets arealer i Natura 2000-område nr. 69

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses drifts- og plejeplan omfatter i alt 296 ha hvor af ca. 60 ha er beliggende i Natura 2000-område nr. 69. Dette indbefatter Habitatområde: H62 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen samt Fuglebeskyttelsesområde: F43 Ringkøbing Fjord.

På Nymindegab Skydeterræn og Nymindegablejerens Øvelsesplads er der udpeget flere terrestriske og marine naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Habitatnaturtyper		Areal (ha) på Nymindegab Skydeterræn og Nymindegablejerens Øvelsesplads	Naturtilstanden på Nymindegab Skydeterræn og Nymindegablejerens Øvelsesplads
	Naturtype		
1330	Strandeng	0,01	III
2130	Grå/grøn klit	19,5	II-III
2120	Hvid klit	7,9	-
2140	Klithede	19,5	II-III
2160	Havtornklit	7,5	-
2170	Grårisklit	0,7	-
I alt		55,11	

1. TABEL I: KORTLAGTE LYSÅBNE NATURTYPER I PLEJEPLANEN

Lysåbne naturtyper (ha)		Areal (ha) på Nymindegab Skydeterræn og Nymindegablejerens Øvelsesplads
	Naturtype	
1330	Strandeng	0,01
2130	Grå/grøn klit	19,5
2120	Hvid klit	7,9
2140	Klithede	19,5
2160	Havtornklit	7,5
2170	Grårisklit	0,7
I alt		55,11

2. INDSATS FOR DE LYSÅBNE NATURTYPER

I det følgende angives Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelses planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget:

- Lysåbne naturtyper
- Evt. planlagte udvidelser af naturtyperne

3. TABEL II: PLEJEMÅL OG PLANLAGTE LØBENDE PLEJETILTAG FOR LYSÅBNE NATURTYPER

Der foretages målrettet fjernelse af rynket rose, og slåenkrat skæres ned på hele terrænet. Bekæmpelse af mink foretages i samarbejde med naboer. For at reducere tilgroning på de lysåbne arealer igangsættes græsning på terrænet og nogle arealer vil blive slået med efterfølgende opsamling.

Lysåbne naturtyper (ha)					
	Naturtype	Trusler	Målsætning	Plejetiltag	Total
1330	Strandeng	Ingen væsentlige.	Naturtypebevarende pleje	Bekæmpelse af invasive arter samt afgræsning.	9,5
2130	Grå/grøn klit	Invasive arter (primært rynket rose).	Naturtypebevarende pleje.	Bekæmpelse af invasive arter samt afgræsning.	9,6
2120	Hvid klit	Invasive arter (primært rynket rose).	Naturtypebevarende pleje.	Bekæmpelse af invasive arter samt afgræsning.	4,0
2140	Klithede	Invasive arter (primært rynket rose).	Naturtypebevarende pleje.	Bekæmpelse af invasive arter samt afgræsning.	0,87
2160	Havtornklit	Invasive arter (primært rynket rose).	Naturtypebevarende pleje.	Bekæmpelse af invasive arter samt afgræsning.	0,5
2170	Grårisklit	Ingen kendte.	Naturtypebevarende pleje.	Bekæmpelse af invasive arter samt afgræsning.	1,6

4. SÆRLIG INDSATS FOR ARTER

Potentielle yngle- og rasteområder for flagermus, markfirben og spidssnudet frø skal sikres igennem hensigtsmæssig drift og pleje, herunder rydning og slåning af lysåbne naturområder, beplantningspleje, blotlægning af sandet jord (ved oprykning af rynket rose og glansbladet hæg) og genskabelse af naturlig hydrologi.

5. FORVENTNINGEN TIL DEN SAMLEDE INDSATS

Den samlede indsats for naturtyper og arter på Forsvarsministeriets arealer forventes at medføre, at de udpegede naturtyper og arters tilstand ikke forringes og gerne forbedres.

Bilag 1.2.:

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen

Området omfatter hele den sydlige del af Ringkøbing Fjord samt nærliggende landområder, herunder Tipperhalvøen, de yderste dele af Skjernåens delta samt kystnære arealer syd for Nymindegab. Områdets habitatnaturtyper er især kortlagt i den sydlige og vestlige del af området. På og omkring Tipperhalvøen og i Skjern Enge udgør enge, vand- og vadefladerne vigtige yngle-, raste- og fouragerings områder for en lang række vandfugle, herunder bl.a. alm. ryle og brushane.

Området er specielt udpeget på grundlag af en væsentlig tilstedeværelse af følgende naturtyper og arters levesteder: Strandeng, hvid klit, grå/grøn klit og klithede, samt vandranke, knopsvane, sangsvane, pibesvane, mørkbuget knortegås, gravand, pibeand, spidsand, alm. ryle og brushane

Naturstyrelsens arealer i naturbeskyttelsesområdet er fordelt på arealer ved udløbet af Skjern Å, Tipperne og arealer ved Nymindestrømmen i alt ca. 771 ha

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

	Naturtype	Ha
1330	Strandeng	501,0
2130	Grå/grøn klit	74,5
7230	Rigkær	15,9
2120	Hvid klit	46,9
2140	Klithede	201,1
2190	Klitlavning	8,1
2160	Havtornklit	15,0
2170	Grårisklit	5,9
6230	Surt overdrev	8,8
2110	Forklit	7,2
6410	Tidvis våd eng	1,9
4010	Våd hede	8,4
I alt		894,6

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der sikres sammenhæng i levestederne for områdets truede ynglefugle og for arealer, der benyttes af områdets rastende trækfugle, således at arealet af de samlede levesteder udvides og sammenbindes.

- Tilstanden af levestederne for klyde, splitterne, fjordterne og havterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne klithede, grå/grøn klit, havtornklit, grårisklit, tør hede og surt overdrev med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- Naturstyrelsen vil være særlig opmærksomme på naturtyperne strandeng, grå/grøn klit, våd hede, surt overdrev, rigkær og arten vandranke samt på ynglefuglene skestork, alm. ryle, brushane, splitterne, plettet rørvagtel, mosehornugle og på trækfuglene knopsvane, sangsvane, pibesvane, grågås, kortnæbbet gås, mørkbuget knortegås, gravand, krikand, pibeand, spidsand og pomeransfugl, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning).

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i de følgende tabeller.

Table II: Plejemål for lysåbne naturtyper

	Naturtype	Plejemål	ha
2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	26,0
		Naturtypebevarende pleje	20,9
2140	Klithede	Sikring af naturtypen	87,1
		Naturtypebevarende pleje	82,5
2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	37,2
		Naturtypebevarende pleje	41,1
2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	10,4
		Naturtypebevarende pleje	4,6
2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	3,2
2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	5,7
		Naturtypebevarende pleje	0,2
1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	501,0
		Naturtypebevarende pleje	396,7
6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	8,8
		Naturtypebevarende pleje	0,5
2110	Forklit	Sikring af naturtypen	7,2
4010	Våd hede	Sikring af naturtypen	8,4
		Naturtypebevarende pleje	8,4
6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	1,6
7230	Rigkær	Naturtypebevarende pleje	15,9
Ialt			1267

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

	Naturtype	Plejetiltag	Eksisterende eller ny tiltag	
2120	Hvid klit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	26,0
		Græsning	Eksisterende	13,8
2140	Klithede	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	80,1
		Græsning	Eksisterende	11,6
			Nyt	1,8
Afbrænding	Nyt	18,8		
2130	Grå/grøn klit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	41,6
		Græsning	Eksisterende	22,5
			Nyt	4,6
Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	26,8		
2160	Havtornklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	10,4
		Græsning	Eksisterende	3,3
		Afbrænding	Nyt	0,6
2190	Klitlavning	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,2
2170	Grårisklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	5,7
		Græsning	Eksisterende	0,2
1330	Strandeng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	8,7
		Græsning	Eksisterende	316,9
			Nyt	39,5
		Slæt - dvs. med fjernelse af det afslåede	Eksisterende	35,3
Slåning - dvs. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	357,6		
	Nyt	15,2		
6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	0,8
		Slåning - dvs. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,8
2110	Forklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	7,2
4010	Våd hede	Græsning	Eksisterende	0,8
		Slåning - dvs. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,8

6410	Tidvis våd eng	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,6
7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	14,3

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Særlig indsats for arter

Arterne klyde, splitterne, fjordterne og havterne har særlig opmærksomhed i Natura 2000 planen. På Naturstyrelsens arealer er arternes levesteder beliggende på poldene i Nymindestrømmen og de er derved beskyttede mod forstyrrelser og prædation fra især ræve. Desuden er der registreret levesteder i for klyde i Skjern Enge, i dette område iværksætter Naturstyrelsen beskyttelse af yngleområderne i form af bekæmpelse af prædatorer. Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere tiltag.

Den særlige opmærksomhed Naturstyrelsen skal rette mod ynglefuglene skestork, alm. ryle, brushane, splitterne, plettet rørvagtel, mosehornugle og på trækfuglene knopsvane, sangsvane, pibesvane, grågås, kortnæbbet gås, mørkbuget knortegås, gravand, krikand, pibeand, spidsand og pomeransfugl tilgodeses i den biotopforbedring, som indsatsen for de lysåbne naturtyper vil medføre. Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtilstanden for naturtyper og levesteder for arter i tilstandsklasse I og II vil være stabil eller i fremgang, mens tilstanden for naturtyper og levesteder for arter i ugunstig tilstandsklasse III vil være i fremgang
- Der etableres bedre sammenhæng i levestederne for områdets truede ynglefugle og for arealer, der benyttes af områdets rastende trækfugle, således at arealet af de samlede levesteder udvides og sammenbindes.
- levestederne for klyde, splitterne, fjordterne og havterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- den grundlæggende indsats der gennemføres på hede- og klithedearealer vil forbedre naturtilstanden i sammenhæng med den efterfølgende pleje som græsning eller periodevis rydning og afbrænding.
- invasive arter på naturtyperne klithede, grå/grøn klit, havtornklit, grårisklit, tør hede og surt overdrev vil reduceres.
- Naturstyrelsens opmærksomme på naturtyperne strandeng, grå/grøn klit, våd hede, surt overdrev, rigkær og arten vandranke samt på ynglefuglene skestork, alm. ryle, brushane, splitterne, plettet rørvagtel, mosehornugle og på trækfuglene knopsvane, sangsvane, pibesvane, grågås, kortnæbbet gås, mørkbuget knortegås, gravand, krikand, pibeand, spidsand og pomeransfugl, som har en væsentlig forekomst i området vil betyde at, det samlede areal af naturtyper og levesteder for arterne vil være i fremgang. (jf. områdets målsætning).

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

Bilag 2: Indsatsprogram fra den statslige Natura 2000-plan

Generelle retningslinjer

- 1.1 Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
- 1.2 Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje.
- 1.3 Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets arter.
- 1.4 Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper.
- 1.5 Hydrologiprojekter finansieret via landdistriktsprogrammet, igangsatte Life-projekter og udvidelse/sikring af levesteder fra Natura 2000-planen 2010-15 afsluttes.
- 1.6 Indsatser gennemført i 1. planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.

Område specifikke retningslinjer

- 2.1 Der sikres sammenhæng i levestederne for områdets truede ynglefugle og for arealer der benyttes af områdets rastende trækfugle, således at arealet af de samlede levesteder udvides og sammenbindes.
- 2.2 Tilstanden af levestederne for klyde, splitterne, fjordterne og havterne forbedres, således at de kortlagte levesteder får en god naturtilstand i overensstemmelse med arternes krav til ynglelokalitet.
- 2.3 Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af natur tilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
- 2.4 Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne klithede, grå/grøn klit, havtornklit, grårisklit, tør hede og surt overdrev med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
- 2.5 Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på naturtyperne strandeng, grå/grøn klit, våd hede, surt overdrev, rigkær og arten vandranke samt på ynglefuglene skestork, alm. ryle, brushane, splitterne, plettet rørvagtel, mosehornugle og på trækfuglene knopsvane, sangsvane, pibesvane, grågås, kortnæbbet gås, mørkbuget knortegås, gravand, krikand, pibeand, spidsand og pomeransfugl, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning).

Bilag 3: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Natura 2000-område nr. 69 bestående af habitatområde H62 og fuglebeskyttelsesområde F43. Se evt.

Tabel 3. Naturtyper på udpegningsgrundlaget i Ringkøbing-Skjern kommune*

Naturtype nr.	Naturtype navn	I alt* ha
1130	Flodmunding	-
1150	Lagune	-
1330	Strandeng	1702,8
2110	Forklit	7,2
2120	Hvid klit	66,7
2130	Grå/grøn klit	257,9
2140	Klithede	398,5
2160	Havtornklit	42,9
2170	Grårisklit	8,8
2190	Klitlavning	16,5
3140	Kransnålalge-sø	-
3150	Næringsrig sø	-
3160	Brunvandet sø	-
3260	Vandløb	-
4010	Våd hede	8,4
4030	Tør hede	1,8
6230	Surt overdrev	31,7
6410	Tidvis våd eng	22,9
7150	Tørvelavning	-
7230	Rigkær	35,3
I alt*		2601,4

* Omfatter også offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan. Fordelingen af de offentligt ejede og ikke offentligt ejede kan ses på linket <http://miljoegis.mim.dk/spatialmap?&&profile=natura2000planer2-2016>

Tabel 3b. Naturtyper på udpegningsgrundlaget i Varde kommune*

Naturtype nr.	Naturtype navn	Offentligt ejede arealer	Varde kommune
		ha	ha
1130	Flodmunding	-	-
1150	Lagune	-	-
1330	Strandeng	0	5,5
2110	Forklit	7,2	0
2120	Hvid klit	40,3	0
2130	Grå/grøn klit	42,3	13,2
2140	Klithede	138,4	2,5
2190	Klitlavning	2,1	1,6
3140	Kransnålalge-sø	-	-
3150	Næringsrig sø	-	-
3160	Brunvandet sø	-	-
3260	Vandløb	-	-
4010	Våd hede	-	-
4030	Tør hede	-	-
6230	Surt overdrev	-	-
6410	Tidvis våd eng	0	2,8
7230	Rigkær	15,9	1,5
I alt*		246,2	27,0

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egen drifts- og plejeplan.

Arter på udpegningsgrundlaget.

I habitatområde 62:

Havlampret (1095)

Majsild (1102)

Laks (1106)

Vandranke (1831)

Flodlampret (1099)

Stavsild (1103)

Odder (1355)

Fugle på udpegningsgrundlaget.

Ynglefugle:

Ynglefugle:

Rørdrum

Almindelig ryle

Rørhøg

Klyde

Plettet rørvagtel

Skestork

Brushane

Splitterne

Havterne

Grågås

Mørkbuget knortegås

Pibeand

Spidsand

Hvinand

Havørn

Blå kærhøg

Vandrefalk

Hjeje

Lille kobbersneppe

Pibesvane

Kortnæbbet gås

Bramgås

Gravand

Krikand

Skeand

Stor skallesluger

Fiskeørn

Trækfugle:

Knopsvane

Sangsvane

Blishøne

Pomeransfugl

Der er foretaget en kortlægning og tilstandsvurdering af følgende naturtyper i Natura 2000-området. Se evt. link. <http://miljoegis.mim.dk/spatialmap?&&profile=natura2000planer2-2016>

Tabel 4. Naturtilstand/skovtilstand af kortlagte naturtyper*

Naturtype nr.	Naturtype navn	Naturtilstand					I alt* ha
		I	II	III	IV	Ingen tilstand	
2110	Forklit	2,1	5,2				7,3
2130	Grå/grøn klit		102	145,6	10,4		257,9
2170	Grårisklit		8,8				8,8
2160	Havtornklit		25,9	17,0			42,9
2120	Hvid klit		57,5	9,2			66,7
2140	Klithede	10,3	341,7	46,5			398,5
2190	Klittavning		6,1	10,4			16,5
7230	Rigkær		32,5	2,8			35,3
1330	Strandeng		413,1	1154,3	135,4		1702,8
6230	Surt overdrev		4,3	22,7	4,8		31,7
6410	Tidvis våd eng		18,6	4,3			22,9
4030	Tør hede			1,2	0,6		1,8
4010	Våd hede		8,4				8,4
I alt*		12,4	1024,0	1414,0	151,1		2601,4

* Omfatter også offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egen drifts og plejeplan.

Bilag 4: Kortbilag

